

'Dicht bij Jezus'

Rust en intimiteit voor drukke mensen op zoek naar verbinding

– door Anneke Kloosterman-van der Sluys –

Door de intimiteit van onze relatie word je van binnenuit veranderd. Terwijl jij je blik op Mij gericht houdt, vorm Ik je tot de persoon die Ik graag in jou zie. Het is jouw aandeel om je over te geven aan mijn creatieve werk in jou, en geen weerstand te bieden of sneller te willen. Laat mij de snelheid bepalen, en geniet van het leven dat Ik je geef. Houd in kinderlijk vertrouwen mijn hand vast, dan zal de weg die voor je ligt stapje voor stapje zichtbaar worden.¹

Bovenstaande is een citaat uit het boek dat in christelijke boekhandels de afgelopen drie jaar het meest over de toonbank ging.

Het lectoraat 'Zingeving in nieuwe geloofsgemeenschappen' aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) doet vanuit diverse invalshoeken onderzoek naar manieren waarop mensen op zoek zijn naar heil en zin. In het kader daarvan deed ik onderzoek naar heil in populaire christelijke lectuur parallel aan het onderzoek van Harmen Jan Terwel die *niet*-christelijke bestsellers onderzoekt. Een neerslag van zijn onderzoek is elders in dit nummer opgenomen.

Om na te gaan welke non-fictie het goed doet in christelijk Nederland, ging ik te rade bij de maandelijkse boekentoptien van het Nederlands Dagblad in de afgelopen drie jaar.² Onbetwist populair blijken dan de boekjes van de Amerikaanse auteur Sarah Young. Het dagboekje *Dicht bij Jezus* is in alle drie jaar bijna maandelijks in deze top tien te vinden. Bij navraag bij BCB blijkt dit zelfs al zes jaar het geval te zijn.³ Ter vergelijking: een populair-theologisch boek dat het goed genoeg doet om in de top tien te komen, staat daar gemiddeld 1 á 2 maanden. Andere boeken die het ook goed doen in de top tien zijn: Henk Binnendijk, *Het meesterwerk van God* (19 maanden); *Precious & Beloved* (tijdschrift, 10 maanden), Tim Keller, *Spreukendagboek* (7 maanden); *Ik zal er zijn* (boek met afbeeldingen, spreuken en bemoedigende teksten van Sestra, 8 maanden); en de *Gewone Catechismus* (6 maanden). Geen enkele publicatie kan dus in de schaduw staan van het succes van *Dicht bij Jezus*.

¹ Sarah Young, *Dicht bij Jezus, Dagelijks genieten van zijn nabijheid* (Hoornaar: Gideon 2019), 40.

² Onderzoeksbureau GfK onderzoekt in opdracht van de Brancheorganisatie voor het Christelijke Boeken- en muziekvak (BCB) maandelijks de verkoopcijfers van boeken in 80 christelijke boekhandels in Nederland.

³ De oplettende lezer zal hebben kunnen zien dat het Nederlands Dagblad sinds enige tijd achter de titels een getal weergeeft, waarboven staat 'aantal weken'. Dit blijkt echter niet correct te zijn. Dit getal heeft betrekking op het aantal maanden. Met ingang van de maand maart van 2020 zal dit wel correct in het Nederlands Dagblad verschijnen. In het geval van het boek van Young betekent het getal '72' van de top 10 in februari 2020, dus dat het boek al 72 maanden in de top 10 te vinden is.

Een zoektocht op internet, leert al snel dat Young ook in de VS hoge verkoopcijfers heeft. Het dagboek dat in 2013 oorspronkelijk in het Engels verscheen onder de titel *Jesus Calling* was in 2015 het bestverkochte devotionele boek in de Verenigde Staten en er zijn wereldwijd meer dan 30 miljoen exemplaren van verkocht. Het boek heeft een goedlopende website⁴, een wekelijkse podcast, is uitgekomen in allerlei varianten en is zelfs verwerkt in een *Devotional Bible* in de New King James Version.⁵

Opvallend genoeg is het dagboek van Young, ondanks de hoge verkoopcijfers, vrij onbekend onder Nederlandse theologen en predikanten. Dit bleek o.a. bij navraag door het Lectoraat tijdens een aantal bijeenkomsten met predikanten en andere professionele werkers in de kerk. Vrijwel niemand was bekend met de auteur. Van een willekeurige groep HBO-theologiestudenten op de CHE bleek een groot deel het boekje juist wél te kennen.

De hoge verkoopcijfers maken nieuwsgierig naar wat het boek van Sarah Young zo aantrekkelijk maakt. Wat maakt dat mensen zich massaal door dit dagboek weten aangesproken? Welk heil treffen mensen in het dagboekje aan?

Sarah Young

Sarah Young, afkomstig uit de Verenigde Staten, studeerde filosofie, psychologie en bijbelwetenschappen (MA, Covenant Theological Seminary St. Louis). Ze is opgeleid als counselor. Samen met haar man was ze actief in de zending in Japan en Australië. Momenteel woont ze weer in de Verenigde Staten. Beiden zijn lid van de Presbyterian Church in America (PCA), waarvan de echtgenoot van Young predikant is.

Sarah Young is een auteur die zich ophoudt in de luwte. Interviews houdt ze af vanwege haar kwetsbare gezondheid⁶ en omdat ze zich liever geheel wijdt aan gebed en het luisteren naar de stem van Jezus.⁷ In 2013 verleende ze bij hoge uitzondering haar medewerking aan een artikel voor *Christianity Today* door per mail via haar uitgever een aantal vragen te beantwoorden. Daarnaast komen we in de inleiding van *Dichtbij Jezus* iets te weten over haar leven, haar zoektocht naar waarheid en haar ervaringen van 'nabijheid van God'.

In Youngs geloofsbeleving speelt de natuur een belangrijke rol. Zo beleeft ze tijdens een ervaring in de natuur een moment van omkeer als ze zich bewust wordt van 'een liefdevolle nabijheid', waarop ze geheel tegen haar verwachting in, fluistert: 'Lieve Jezus'. Daarnaast vormen boeken voor Young een belangrijke inspiratiebron. Zo heeft *The Secret of the*

⁴ www.jesuscalling.com.

⁵ <https://www.amazon.com/Jesus-Calling-Devotional-Bible-Signature/dp/1418548626>, bezocht 11 maart 2020.

⁶ In een interview met *Christianity Today* geeft ze aan dat haar gezondheidsproblemen nooit helemaal goed gediagnostiseerd zijn. Ze worstelt met hevige pijnen, heeft te maken gehad met kanker, heeft de ziekte van Lyme gehad en heeft last van duizeligheid. Om die reden is Young vaak niet in staat haar huis te verlaten en brengt ze soms zo'n 20 uur per dag in één kamer van haar huis door. 'Sarah Young still hears Jesus calling', *Christianity Today* 57 (2013), 41.

⁷ CT, 41.

Abiding Presence van Andrew Murray⁸ haar diepgaand beïnvloed. Nog groter is de invloed van een boek met de titel *God Calling*.⁹ Dit laatstgenoemde boek – waarnaar de verwijzing in nieuwe drukken van *Jesus Calling* overigens is verwijderd – bestaat uit boodschappen die twee anonieme luisteraars van God beweren te hebben ontvangen. Dit leidt Young tot de vraag of dit wellicht ook voor haar kan zijn weggelegd. De gebedsdagboeken die ze tot dan toe bijgehouden heeft, ervaart ze als 'eenzijdige communicatie': 'Ik was als enige aan het woord. Ik wist dat God door de Bijbel tot mij sprak, maar ik verlangde naar meer.'¹⁰ Als Young hierop besluit om met de pen in de aanslag te wachten op een boodschap, begint een reeks van steeds meer boodschappen van God, die ze aan het papier toevertrouwt. Deze boodschappen vormen het begin van *Jesus Calling*. 'Ik wist dat mijn schrijfsels niet op dezelfde manier geïnspireerd waren als de Schrift, maar ze hielpen mij om dichter naar God te groeien',¹¹ schrijft Young in de inleiding. Ze vervolgt: 'Nog steeds krijg ik persoonlijke boodschappen van God wanneer ik me op Hem richt.' Het zoeken van Jezus' nabijheid en het leven in rust en ontspanning zijn de rode draad in Youngs spiritualiteit. Haar lijfspreuk is Psalm 46:11. Ze leest hierin de oproep: 'ontspan', 'laat los', 'wees stil'. 'Dit is een geweldige uitnodiging van God om onze zorgen neer te leggen en zijn nabijheid te zoeken. Ik geloof dat God nog meer naar deze stille momenten met ons verlangt dan wij. Ik geloof ook dat Hij nog steeds spreekt tot degenen die naar Hem luisteren en ik ben hierin voortdurend afhankelijk van de hulp van de Heilige Geest.'¹² Ook de dagboeken die Young schreef als vervolg op *Jesus Calling*, geven blijk van deze focus.

Het is uitgever Thomas Nelson er veel aan gelegen om Youngs reputatie in de Verenigde Staten hoog te houden. Op de website behorend bij *Jesus Calling* wordt Sarah Young omschreven als 'biblically conservative in her faith and reformed in her doctrine'.¹³ *Jesus Calling* is niet alleen geschreven om mensen te helpen verbinden met Jezus, het levende Woord, maar ook met de Bijbel 'the only infallible inerrant Word of God.' aldus de website.¹⁴ Dit heeft ongetwijfeld te maken met de kritiek, die er – naast de ruime waardering – in de VS op het boek is gekomen. Die richt zich met name op de vorm waarvan Young zich bedient. De dagboekstukjes zijn namelijk geformuleerd in de ik-vorm, zodat de lezer regelrecht door Jezus wordt aangesproken.¹⁵ Dat doet de auteur niet alleen bij wijze van stijlfiguur – zoals Jos Douma in zijn recent verschenen boek *Luister vandaag naar Mijn stem* – maar ze claimt daarbij dat ze daadwerkelijk boodschappen van Jezus doorgeeft. Wel moet gezegd

⁸ Dit boek roept christenen op om in stilte en eenzaamheid tijd met God door te brengen om zo Zijn voortdurende nabijheid te ervaren. Andere boeken die haar beïnvloedden: Francis Schaeffer, *Ware wijsheid* en Catherine Marshall, *Beyond Ourselves*.

⁹ Een boek dat eveneens een grote populariteit gekend heeft. Oorspronkelijk geschreven in 1930 door twee anonieme vrouwen die bekend staan als The Two Listeners. Het boek wordt tot op de dag van vandaag uitgegeven en verkocht en krijgt op diverse Amerikaanse webshops zeer positieve reviews.

¹⁰ Dit 'verlangen naar meer' is typerend voor de Keswick en *higher life* spiritualiteit, waarvan ook Andrew Murray een exponent is.

¹¹ *Dichtbij Jezus*, 11.

¹² *Dichtbij Jezus*, 12.

¹³ <https://www.jesuscalling.com/author/> (bezoekt 30 maart 2020).

¹⁴ <https://www.jesuscalling.com/author/> (bezoekt 30 maart 2020).

¹⁵ Zie o.a. <https://www.whitehorseinn.org/2013/03/review-of-jesus-calling/> (bezoekt 11 maart 2020), <https://www.challies.com/articles/10-serious-problems-with-jesus-calling/> (bezoekt 11 maart 2020) en https://redeemer.com/redeemer-report/article/jesus_calling_by_sarah_young_a_review (bezoekt 10 april 2020). Daarnaast wordt door diverse online auteurs New Age gedachtegoed aan Young toegeschreven en wordt de praktijk van het ontvangen van boodschappen door sommigen als occult geduid.

worden dat Young het goddelijke en universele karakter van haar teksten relateert door aan te geven dat ze niet gelooft dat ze op dezelfde manier geïnspireerd zijn als de Schrift en dat haar schrijfsels ook mede bepaald zijn door haar persoonlijke behoeften. Dat neemt niet weg dat ze deze boodschappen van Jezus kennelijk van zodanige waarde acht dat ze die aan anderen doorgeeft. Boeiend genoeg roept Young haar lezers niet op om zelf boodschappen van God te ontvangen. Kennelijk heeft de lezer genoeg aan wat Jezus aan Young heeft geopenbaard.

De theologie van *Dichtbij Jezus*

Dat roept de vraag op wat de lezer dan van Youngs Jezus te horen krijgt. Het is al bij het lezen van enkele bladzijden uit het aantrekkelijk vormgegeven dagboek duidelijk, dat de dagboekstukjes een zeer bevestigend en waarderend karakter hebben. Zoals Young zelf al aangeeft in de inleiding, zijn de woorden: 'Jezus', 'nabijheid', 'vrede', 'vertrouwen' en 'dankbaarheid' veelvuldig in het dagboek aanwezig. De lezer wordt bladzijde na bladzijde gewezen op Jezus' liefdevolle nabijheid. Typerend zijn dagboekstukjes als: 'Ik roep je steeds op om dicht bij Mij te zijn. Ik ken jouw behoefte aan Mij. Ik zie hoe leeg je gedachten zijn als ze van Mij afdwalen.'¹⁶ of 'Kom tot Mij met al je kwetsbaarheid, klaar om gezegend en gevuld te worden door Mijn nabijheid. Ontspan je en voel de opluchting dat je bij Mij volkomen en oprecht kunt zijn. Je hoeft niets te verbergen en niets te onthullen, want Ik weet alles al over je. Je kunt met niemand zo'n relatie hebben als met Mij. Neem de tijd om van die rijkdom te genieten en om je te koesteren in mijn gouden licht.'¹⁷

Christologie

Opmerkelijk zijn allereerst de plaatsen waar Jezus te vinden is, namelijk in de natuur, in andere mensen en in je binnenste: 'Soms kun je Me vinden in je omgeving: in opgewekt vogelgezang, de glimlach van een geliefde of het gouden zonlicht. Op andere momenten moet je je naar binnen richten om mij te vinden. Ik ben altijd aanwezig in jouw geest. Zie uit naar Mij, praat tegen Mij, en Ik zal je gedachten verlichten.'¹⁸

Opvallend is dat de 'ik-persoon' – Jezus – in het dagboek vrijwel uitsluitend over zichzelf spreekt. Af en toe is er aandacht voor de Heilige Geest (m.n. als aanwezig in de gedachten van de lezer) en sporadisch gaat het over 'mijn Vader'. In Youngs godsbeeld is weinig aandacht voor de unieke Personen van Vader, Zoon en Heilige Geest en evenmin voor de onderlinge relatie van de Vader en de Zoon. Haar godsleer en christologie vallen hoegenaamd samen. Dit leidt logischerwijs tot een zeer hoge christologie. De wijze waarop Jezus getypeerd wordt, kenmerkt zich met name door abstracte en algemene termen: almacht, alwetendheid, alomtegenwoordigheid, volmaaktheid, kracht en luister, onvoorwaardelijke liefde en nabijheid. Door deze benadering is er weinig oog voor Jezus' mensheid en aardse bediening. Het doet denken aan het beeld dat Hans Riphagen schetst van de christologie in hedendaagse aanbiddingsmuziek: 'De mens Jezus van Nazareth verdwijnt, en daarmee ook de profetische Jezus, die controversieel, confronterend en storend was.'¹⁹ De Jezus die door

¹⁶ *Dichtbij Jezus*, 256.

¹⁷ *Dichtbij Jezus*, 320.

¹⁸ *Dichtbij Jezus*, 49.

¹⁹ Een rake typering door Hans Riphagen in zijn analyse van hedendaagse aanbiddingsmuziek in *Soteria*. Hans Riphagen, 'Wie is 'our God'? Een kritische analyse van godsbeelden in de hedendaagse aanbiddingsmuziek', *Soteria* 30 (2013), 4, 10. Riphagen analyseert hier de vijftig meest gezongen aanbiddingsliederen in de Verenigde Staten in 2012. Het godsbeeld in deze liederen

Young geschetst wordt, komt de lezer niet kritisch tegen, maar is er voortdurend op uit de lezer van positieve gedachten te voorzien.

Verwijzingen naar de historische Jezus zijn sporadisch aanwezig en zijn verpakt in aspecten van de klassieke verzoeningsleer. Zo schrijft Young: 'Wanneer je je op onze relatie richt, onthoud dan dat Ik jou bekleed heb met mijn gerechtigheid en heiligheid. Ik zie jou gekleed in deze stralende kledingstukken, die Ik met mijn bloed voor jou heb gekocht.'

Dergelijke verwijzingen naar de klassieke verzoeningsleer, komen ongeveer eens per maand in het dagboek voor en lijken niet te functioneren in de verdere geloofsbeleving. Het lijkt geloofsgoed dat op de achtergrond aanwezig is, maar dat nauwelijks een rol speelt in het heil dat Young haar lezers dagelijks voorhoudt.

Heil

Dat heil bestaat veeleer in intimiteit met Jezus. De ik-persoon in het dagboek belooft de lezer liefde, intimiteit, nabijheid, zingeving, vergeving, begrip, vrede, veiligheid, rust, herstel en genezing, gebedsverhoring, vernieuwing, overwinning, perspectief in moeilijke omstandigheden, hulp en kracht, levensleiding, bescherming, bevrijding van angst en zorgen, een stralend leven en uiteindelijk de hemel. Het eigenlijke heil is dus de intimiteit met Jezus, waaruit zegeningen voortvloeien en waarvan de culminatie de hemel is.²⁰ 'Het feit dat Ik met je ben, geeft (...) betekenis aan elk moment van je leven.'²¹ Het valt op dat al de aspecten van het heil dat Young predikt gericht zijn op het mentale en emotionele leven en dus een louter immaterieel karakter hebben.

Kwaad

Dat geldt ook voor het probleem waarvoor dit heil de oplossing is. Kwaad is voor Young niet het lijden in de wereld. Sterker nog, dat lijden heeft het potentieel om mensen juist sterker te maken. Het wereldbeeld dat Young schetst, is realistisch. De wereld waarin we leven is gebroken en zal ons steeds weer confronteren met moeilijkheden, lijden en tegenslagen. Dit is echter geen probleem, want deze tegenslagen vormen voor de lezer evenzovele mogelijkheden tot groei.: 'Moeilijke omstandigheden zijn normaal in een gevallen wereld. Verwacht ze elke dag. Verheug je in tijden van tegenslag, *want Ik heb de wereld overwonnen.*'²²

Wat door Young wel als 'kwaad' wordt geduid heeft vooral betrekking op innerlijke gesteldheden: Jezus vergeten, een verkeerde focus hebben, voortdurend druk bezig zijn, zelf de leiding over je leven nemen, je zorgen maken, kritiek hebben, klagen en zelfmedelijden. Typerend zijn uitspraken als: 'Gedachten die zich bezighouden met plannen, dienen de afgod van de controle. Keer je af van deze afgoderij en richt je weer op mij.'

Mensbeeld

vertoont sterke parallellen met het godsbeeld van Young. Een andere parallel is dat het ook in deze liederen draait het om persoonlijke *ontmoeting* met God met een 'onbemiddeld' karakter. Een verschil is dat aanbiddingsliederen juist tot God gericht zijn, terwijl in *Jesus Calling* de lezer door Jezus wordt aangesproken.

²⁰ Al moet gezegd worden dat de hemel niet prominent aanwezig is in het dagboek. De focus ligt meer op de nabijheid van Jezus in het hier-en-nu.

²¹ *Dichtbij Jezus*, 43.

²² *Dichtbij Jezus*, 39.

Het mensbeeld van Young kenmerkt zich door zwakte, leegheid, vrijheid en verlangen. Mensen zijn behoeftig en leeg. Altijd verlangend. Dat verlangen kan door niemand anders dan door Jezus vervuld worden. Jezus zal mensen echter nooit dwingen zich door hem te laten vervullen, want je bent als mens wezenlijk vrij: 'Ik heb je een geweldige vrijheid gegeven en ook de mogelijkheid om te kiezen waar je je gedachten op wilt richten.'²³

Spiritualiteit

Dat laatste is dan ook de kern van Youngs spiritualiteit: aandacht en focus, gericht op Jezus. Het dagboek is in feite één grote aandachtsoefening waarbij de concentratie gericht wordt op de 'ik' die in het dagboek aan het woord is. 'Door de juiste gedachten te kiezen, blijf je dicht bij Mij'.²⁴ De dagboekstukjes zijn een opeenstapeling van imperatieven die aansporen om Jezus' nabijheid te zoeken, je op Hem te concentreren, Hem te vertrouwen, van Hem afhankelijk te zijn en je voor Hem open te stellen. Daarbij ligt een zware verantwoordelijkheid op de schouders van de gelovige: 'Als je het gevoel hebt dat ik ver weg ben, dan weet je waar het probleem ligt. Mijn liefde voor jou is constant.'²⁵ Deze benadering is conditioneel: in ruil voor tijd en aandacht, ontvangt de gelovige vrede, bevestiging, levensleiding en andere zegeningen. Dat is wat verwarrend, omdat tegelijkertijd een appel wordt gedaan op passiviteit en overgave met de belofte van onvoorwaardelijke liefde, die een haast consequenteloos karakter heeft. 'Ik houd van je, ongeacht hoe goed je het doet. (...) Jouw functioneren en mijn liefde zijn twee totaal verschillende zaken, begrijp je. Ik heb je altijd liefgehad, met een onbeperkte, onvoorwaardelijke liefde, die vanuit de eeuwigheid voortvloeit. Ik heb je gehuld in mijn mantel van de gerechtigheid en dit houdt tot in eeuwigheid stand. (...) Daarom hebben jouw prestaties als christen geen invloed op mijn liefde voor jou.'²⁶ Het is dan echter wel weer de gerichte aandacht van de lezer die voorwaarde is om deze liefde te ervaren. Behulpzaam daarbij zijn bidden, prijzen, het fluisteren van Jezus' naam - 'lieve Jezus' -, het zoeken van momenten van rust en stilte, ontspanning en dankbaarheid.²⁷

Rust en ontspanning

Dat *Dichtbij Jezus* zich in een grote populariteit mag verheugen, is alleen al duidelijk uit de hoge verkoopcijfers. Wellicht laat het succes zich deels verklaren doordat Young veel oproept tot rust en ontspanning te midden van lijden en drukte. Youngs persoonlijke ervaringen met ziekte spelen in deze focus wellicht een rol. Tegelijkertijd zijn de ervaringen die in het dagboek naar voren gebracht worden voor veel mensen herkenbaar. De stukjes sluiten aan bij de dagelijkse praktijk van mensen, waarin iedereen in bepaalde mate wel met lijden en ongemak te maken heeft. In termen van zingeving geeft dit boek zowel alledaagse zin ('Denk aan Mij bij alles wat je doet, dan baan ik voor jou de weg.'²⁸) als in termen van ultieme zin ('Als jij je bewust op mijn nabijheid richt, vallen alle puzzelstukjes van je leven op hun plaats.'²⁹).

²³ *Dichtbij Jezus*, 44.

²⁴ *Dichtbij Jezus*, 45.

²⁵ *Dichtbij Jezus*, 117.

²⁶ *Dichtbij Jezus*, 128.

²⁷ Dankbaarheid is een kernthema in het dagboek en fungeert als sleutel tot het verdrijven van allerlei verkeerde gedachten en gemoedstoestanden. De toonzetting van Youngs oproepen tot dankbaarheid doet denken aan de manier waarop een magazine als *Happinez* aandacht voor dit thema vraagt. Dankbaarheid als weg naar innerlijke rust. Cf. <https://www.happinez.nl/spiritualiteit/waarom-een-dankbaarheidsritueel-in-de-avond-zo-kostbaar-is/> (bezoekt: 11 april 2020).

²⁸ *Dichtbij Jezus*, 42.

²⁹ *Dichtbij Jezus*, 43.

Dat hier behoefte aan is, is ook wat de populaire Vlaamse psychotherapeut Dirk de Wachter vanuit zijn praktijk naar voren brengt: 'De *overdrive* heeft zich in onze samenlevingsstructuur binnengewerkt. Vanaf erg jonge leeftijd wordt ons neurologisch systeem op de proef gesteld door een constante hyperstimulering. Wildgroei aan impulsen wordt vergezeld van een stijging in klachten als irritatie, oververmoeidheid, burn-out en psychiatrische symptomatologie- symptomen van een kwetsbaar en stressgevoelig bestaan. (...) Waar kunnen we eigenlijk nog naartoe om te ontspannen aan de chaos? Als de wereld voller wordt, wordt een rumoerlose plaats een schaars goed.'³⁰ Het is het te begrijpen dat de benadering van Young tegen deze achtergrond voor velen een welkome verademing is. Zoals ook verwoord wordt in één van de vele 5-sterren reviews van *Jesus Calling* op Amazon.com: 'Best Devotional I've ever had! Very encouraging. A nice change from the constant "challenging" devotionals. It's reassuring and perfect when it's been a rough year/time in life.'

Het doet denken aan wat de Rooms-Katholieke theoloog en psychotherapeut Patrick Lens in een interview aan de orde stelt: 'De Kerk is heel veel bezig met de problematiek van armen en vluchtelingen, en terecht, maar wat moet ik daarmee bij de doorsnee overwerkte Brusselaar? Bij jonge gezinnen en Europese ambtenaren, die bij ons naar de kerk komen, en die met een hectische agenda in hun hoofd zitten? Hetzelfde bij de studenten met wie ik werk, ze staan aan meer druk bloot dan wij vroeger. Zoveel gezinnen met tweeverdieners zitten mentaal aan hun plafond. Ook zij zijn in zekere zin slachtoffers van de globalisering en van onze doldraaiende economie. Hoe kun je die mensen een oase geven? Daar zijn we te weinig mee bezig. Er is een groeiende 'periferie' van existentiële, psychische en sociale armoede bij de bevolking. De Kerk moet actueel zijn, akkoord, maar we moeten niet alleen preken over dingen die je elke dag in het nieuws hoort.'³¹ Het risico bestaat dus dat de kerk in alle drukte geen plaats van rust voor mensen is, maar een extra item op de toch al overvolle to-do list. In dat geval is een '*unchallenging*' *devotional* een aantrekkelijk alternatief.

Evaluerend

Het is echter de vraag hoe heilzaam Youngs alternatief uiteindelijk is. De spiritualiteit die door *Dichtbij Jezus* wordt aangemoedigd, is een spiritualiteit van intimiteit met Jezus. De aandacht van de lezer lijkt echter per saldo meer gericht te worden op de eigen innerlijke focus op Jezus dan op de rijkdom van zijn Persoon Zelf.

In antwoord op de nood die De Wachter in bovenstaand citaat schetst, brengt hij de behoefte aan een meester naar voren: 'Een meester in de ware zin van het woord is vooral iemand die er staat, die een spiegeling voor je gedachten maakt en je doet twijfelen in die reflectie. Iemand die je kennis geeft, maar die je ook doet wankelen en nadenken.'³² Hoewel De Wachter dit betreft op de meester van de lagere school, kost het niet veel moeite in dit beeld ook de Meester uit de evangeliën te herkennen. Jezus die met zijn discipelen onderweg is en onderwijs geeft. Die bevestigende woorden spreekt, maar minstens even vaak confronteert

³⁰ Dirk de Wachter, *De wereld van de Wachter*, (Leuven: LannooCampus 2016), 35.

³¹ https://www.knack.be/nieuws/gezondheid/zen-in-de-kerk-een-wellnessaanbod-vanuit-christelijke-achtergrond-waarom-niet/article-longread-1540717.html?cookie_check=1581081607. (Bezoekt 7 februari 2020).

³² De Wachter, 56.

en verontrust.³³ Dat is een andere Jezus dan de Jezus die door Young wordt voorgespiegeld.

Hoewel Young (en vooral Youngs uitgever) zich laat voorstaan op *reformed doctrine*, kenmerkt haar spiritualiteit zich eerder door spiritualisme dat diep verworteld is de Amerikaanse cultuur. Al lange tijd is er in de Amerikaanse maatschappij een onderstroom aanwezig van spirituele zoekers die hun heil zoeken buiten de gevestigde kerken in alternatieve vormen van spiritualiteit, die het midden houden tussen occultisme, oosterse religies en positieve psychologie.³⁴ Kenmerkend voor deze stroming is de therapeutische inslag, die ook zijn invloed laat gelden binnen de kerkmuren en die ook bij Young waarneembaar is. Kenmerkend daarvoor is dat zowel de oorzaak als de oplossing voor menselijke problemen, is te vinden in het eigen denken.³⁵ In relatie met Young doel ik dan enerzijds op het bevestigende karakter, maar vooral ook de mentale gerichtheid van het boek. Als de lezer negatieve gevoelens ervaart, wordt dat veroorzaakt door een gebrek aan gerichte aandacht op Jezus. De oplossing voor dat probleem ligt in het op de juiste wijze richten van de eigen aandacht op Jezus, wat dan vervolgens resulteert in positieve gevoelens. Dit vestigt de aandacht op de mentale en emotionele gesteldheid van het individu en leidt zo tot een spiritualiteit die zich primair richt op persoonlijk welbevinden.³⁶ God kan daarbij zomaar instrumenteel worden voor het menselijk welzijn. Hoewel er vanuit het christelijk geloof zeker aandacht mag zijn voor het persoonlijke welzijn van de gelovige, gaat dit in de christelijke traditie hand in hand met de aandacht voor de eer van God en de opbouw van de christelijke gemeente in woord en daad.³⁷ Een christelijke spiritualiteit die zich louter afspeelt binnen de kaders van de menselijke geest, verliest zich maar al te gemakkelijk in navelstaarderij en verliest de betrokkenheid op de wereld die kenmerkend is voor het onderwijs van Jezus in de evangeliën. Zoals Kevin Vanhoozer in zijn laatste boek *Hearers and Doers* terecht onder de aandacht brengt: het gaat in de theologie om wat Christus deed voor ons én om discipelschap: ons leven in dienst van Hem in gemeenschap met de kerk.³⁸ Het is juist die gemeenschap van alle heiligen waarin mensen door de Geest de liefde van Christus leren kennen die alle kennis te boven gaat, zodat ze volstromen met Gods volkomenheid. (Ef. 3:19)

Drs. Anneke Kloosterman-van der Sluys is docent Dogmatiek en Hermeneutiek aan de Academie voor Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede.

E: agvdsluys@che.nl

³³ Cf. Tomás Halík, *Raak de wonden aan. Over niet zien en toch geloven*, (Utrecht: KokBoekencentrum Uitgevers 2018), o.a. op p. 21: 'De geschiedenis die de Bijbel vertelt is geen liefelijke idylle, maar een verontrustend drama.'

³⁴ Robert C. Fuller, *Spiritual But Not Religious, Understanding Unchurched America*, (New York: Oxford University Press 2001), 76.

³⁵ Katja Rakow, 'Therapeutic Culture and Religion in America', *Religion Compass* 7/11 (2013), 486.

³⁶ Cf. Miranda Klaver in een interview met Tjerk de Reus: 'De relatie van de mens met God kreeg steeds meer trekken van een therapieverhouding, met God als je persoonlijke therapeut en coach: Hij wil er helemaal voor je zijn. God helpt je, staat je bij, geeft je moed.', 'De evangelische christen is zich thuis gaan voelen in de wereld', *De nieuwe koers*, 1 (2020), 23.

³⁷ Cf. David Lonsdale 'The Church as Context for Christian Spirituality' in: Arthur Holder (Ed.), *The Blackwell Companion to Christian Spirituality*, (Malden: Blackwell Publishing 2005), 242.

³⁸ Kevin J. Vanhoozer, *Hearers & Doers, A Pastors Guide to Making Disciples Through Scripture and Doctrine*, (Bellingham: Lexham Press 2019). Overigens opvallend dat Young als echtgenote van een predikant in de PCA hiervoor zo weinig oog heeft en zich juist herhaaldelijk negatief uitlaat over de invloed van de kerk en predikanten op het leven van gelovigen. Cf. *Dichtbij Jezus*, o.a. 276.

